

УДК 338(477):336.748.12

Скрипник Ю.В.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів факультету економіки і менеджменту
Сумського національного аграрного університету

ІНФЛЯЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ЕКОНОМІЦІ: ЕВОЛЮЦІЯ ПОГЛЯДІВ ТА АЛЬТЕРНАТИВИ СТРИМУВАННЯ

INFLATION PROCESSES IN ECONOMY: EVOLUTION OF VIEWS AND ALTERNATIVES TO DETERRENCE

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто сутність інфляції як економічного явища. Проаналізовано підходи економічних шкіл до оцінки впливу інфляції на економіку та визначення допустимих меж інфляційного тиску. Простежено особливості інфляційних процесів, що протікали в часовому ракурсі в різних економічних умовах. Указано на негативний вплив інфляції у сфері кредитних відносин. Стосовно соціальних аспектів негативного тиску інфляції зазначено, що більше всього від інфляції страждає середній клас, який є основою сучасних соціально-економічних систем. Розглянуто напрями подолання інфляції в Україні та оздоровлення її фінансової системи.

Ключові слова: інфляція, ціни, грошова маса, інфляційний вплив, гіперінфляція, рівень інфляції, диференціація доходів, монетарна політика, девальвація.

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрена сущность инфляции как экономического явления. Проанализированы подходы экономических школ к оценке влияния инфляции на экономику и определение допустимых границ инфляционного давления. Прослежены особенности инфляционных процессов, которые протекали во временном ракурсе в разных экономических условиях. Указано на негативное влияние инфляции в сфере кредитных отношений. Относительно социальных аспектов негативного влияния инфляции отмечено, что больше всего в этом отношении страдает средний класс, который является основой современных социально-экономических систем. Рассмотрены направления преодоления инфляции в Украине и оздоровления ее финансовой системы.

Ключевые слова: инфляция, цены, денежная масса, инфляционное влияние, гиперинфляция, уровень инфляции, дифференциация доходов, монетарная политика, девальвация.

ANNOTATION

The article examines the essence of inflation as an economic phenomenon. The approaches of economic schools to the assessment of the impact of inflation on the economy and the definition of the permissible limits of inflationary pressures are analyzed. The peculiarities of inflationary processes that proceeded from a temporary perspective in different economic conditions are traced. It points to the negative impact of inflation in the sphere of credit relations. Concerning the social aspects of the negative impact of inflation, it is noted that the middle class, which is the basis of modern socio-economic systems, suffers most of all in this respect. The directions of overcoming inflation in Ukraine and improving its financial system are considered.

Keywords: inflation, prices, money supply, inflationary inflation, hyperinflation, inflation, income differentiation, monetary policy, devaluation.

Постановка проблеми. Стабільність цін більшістю економістів вважається однією з необхідних, але недостатніх умов розвинутої економіки. Погляди різних економічних шкіл сходяться в одному: уряд будь якої країни повинен добитися належного рівня проживання населен-

ня, гнучкості власного ринку праці, а також усунення бюджетного дефіциту для отримання більшої свободи дій і за потреби використання фінансових стимулів. Однак стосовно інфляційних процесів та їхнього впливу на стан економіки є різні погляди. Інакше кажучи, поки що не існує однозначної думки і недостатньо реальних свідчень на користь уявлення про те, ніби країни з мінімальним рівнем інфляції мають більш високі темпи росту.

На початку 80-х років перед економічно розвинутими країнами стояло завдання стримування інфляційної загрози. Нині, коли інфляція знаходиться на рівні кількох відсотків, у більшості промислово розвинених країн ця мета вже не є настільки очевидною. Саме в такому плані розходяться погляди економістів: одні вважають, що слід добиватися повного усунення інфляції, інші допускають послаблення монетарного тиску центральних банків. Інакше кажучи, суть дилеми в тому, що високі темпи інфляції не сприяють економічному росту, але якщо інфляція стабілізувалася на прийнятному рівні, то чи варто й надалі прагнути повної стабільності цін?

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інфляція як явище вивчається у досить тривалій історичній ретроспективі. Теоретичні засади дослідження інфляційних процесів містяться у працях таких відомих класиків економічної науки, як Дж.М. Кейнс, Р. Кембелл, С. Фішер та М. Фрідман. Стосовно інфляції в Україні, то дослідженню суті, темпів, першопричин інфляції, видів її вимірювання, методів її приборкання, державної антиінфляційної політики присвятили свої праці такі вітчизняні вчені, як О.В. Клименко, П.В. Круш, В.Т. Лановий, В.С. Марцин, Д.Б. Рікберг, М.І. Савлук, І.Г. Філіппова та ін. В Україні також відомі дослідження у зазначеній сфері таких науковців, як К.Р. Макконнелл, С.Л. Брю, П. Кругман, Л. Терджен.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість досліджень сутності та причин виникнення інфляційних процесів, зазначене питання залишається відкритим, оскільки для різних типів економіки будуть характерними різні інфляційні ознаки, а зазначені процеси слід ви-

вчати в контексті кожної окремої економіки та рівня суспільного розвитку. Враховуючи особливості сучасного стану економіки України, підвищення загального рівня цін на товари, засоби виробництва та послуги, а також девальвацію національної валюти, проблема ефективної реалізації антиінфляційної політики потребує більш глибокого дослідження.

Мета статті полягає у дослідженні впливу інфляційних процесів на стан економіки, а також у пошуку можливих шляхів подолання інфляції в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Встановлено, що економічна сутність інфляції полягає у знеціненні грошей, зниженні їх купівельної спроможності, дисбалансі попиту і пропозиції, тобто переповненні каналів обігу надлишковими паперовими грошима, не забезпеченими відповідним зростанням товарної маси [1, с. 157].

Зовні вона проявляється у зростанні цін на товари і тарифів на послуги, у падінні валютного курсу національних грошей, у поглибленні товарного дефіциту. Всі ці явища є проявом знецінення грошей незалежно від причинно-наслідкових зв'язків між грошима і товарами на ринку [2, с. 43].

Інфляція, зазначають П.В. Круш та О.В. Клименко, – це стійке і відчутне зростання цін, яке виникло внаслідок того, що значна частина грошової маси виявилася не забезпеченою економічними благами. При цьому автори застерігають ототожнювати інфляцію з грошовою емісією (законодавчо зумовленим випуском додаткових грошей в обіг). Емісія грошей може мати як інфляційний, так і не інфляційний характер. Якщо, наприклад, додатковий випуск грошей зумовлений зростанням реального обсягу національного виробництва або уповільненням руху грошей, то він не є інфляційним. Якщо випуск грошей спрямований на покриття фінансування дефіциту державного бюджету чи зумовлений прагненням уряду утримувати безробіття на рівні, нижчому за «природний», тощо, то емісія виступає як інфляційний чинник [3, с. 10].

Питання допустимого чи навіть корисного рівня інфляції для економіки сьогодні не має однозначної відповіді. Пол Кругман, професор Масачусетського технологічного інституту, стверджує, що центральним банкам варто задовольнитися рівнем інфляції в 3–4%, тому що витрати на подальше її зниження перевершують вигоди від цього. При цьому, на думку вченого, слід проводити м'яку монетарну політику. Така стратегія може сприяти економічному росту і підвищенню рівня зайнятості населення. Зазначимо, що встановлений Європейським центральним банком допустимий рівень інфляції становить 2,75% на рік [4].

Водночас інші економісти вважають, що низька інфляція має свої переваги: зниження темпів вимірюваної інфляції на 2 пункти (на-

приклад, із 3–4% до 1–2%) дає змогу збільшити обсяг ВВП на 1%. Це досягається завдяки усуненню перекручувань у характері заощаджень, що виникають під час взаємодії податкової системи та інфляції. Податки при цьому стягуються з номінальних прибутків від приросту капіталу, а також зі сплати відсотків. Відомо, що у міру зростання інфляції падають реальні чисті доходи від заощаджень. У кінцевому підсумку це викличе відсутність прагнення до останніх, що створить умови для припинення випуску продукції в майбутньому. Навіть незначне збільшення ВВП – усього на 1% – усе ж означає стійкий приріст протягом усього року. І навпаки, витрати, пов'язані зі зниженням інфляції на 2%, за деякими оцінками, еквівалентні п'ятипроцентному скороченню ВВП [5, с. 4].

Інфляцію як фінансове явище можна трактувати як переповнення каналів грошового обігу надлишковою порівняно з потребами товарообігу масою паперових грошей. Появу надлишку грошей в обігу зазвичай пов'язують із виникненням бюджетного дефіциту, коли держава не в змозі покривати за рахунок звичайних джерел доходів свої різко зростаючі витрати і змушена вдаватися до додаткового випуску грошей. Частіше за все це викликається війнами, невтримною гонкою озброєнь, наслідками економічних криз.

У будь-якому разі інфляція призводить до знецінення паперових грошей порівняно з грошовим матеріалом (товарною масою, золотом) у тому ступені, у якому кількість паперових грошей, що обертуються, більша за кількість товарних грошей, необхідних для обслуговування товарного обігу.

У різні періоди, у різних країнах інфляційні процеси проходили різними шляхами і стримування їх здійснювалося, відповідно, за різними сценаріями. Після закінчення Першої та Другої світових війн прокотилися дві хвилі сумно відомої гіперінфляції. Перша особливо сильно торкнулася Німеччини і Росії (у період Громадянської війни). Обидві ці хвилі завершилися переходом на нову національну валюту. Аналогічно проходила гіперінфляція в Угорщині після Другої світової війни.

Для поглинання надлишкової купівельної спроможності, що виникнула внаслідок Другої світової війни, СРСР і Німеччина провели грошову реформу і відповідно в 1947 і в 1948 рр. перейшли на нові грошові знаки. У Франції і Великобританії, де також була надлишкова купівельна спроможність (як і у США), була проведена девальвація національних валют, а у Франції в 1960 р. – і грошова реформа з деномінацією в співвідношенні 100 : 1.

Ураховуючи досвід французької реформи, СРСР 1 січня 1961 р. здійснив грошову реформу з 10-кратною деномінацією карбованця і поверненням номінального рівня цін приблизно до рівня 20-х років, тобто до часу, що передував повороту до політики індустріалізації. У такий

спосіб було збалансовано 10-кратне підвищення цін, і радянська пропаганда стала стверджувати, що інфляція – це проблема капіталізму, а не соціалізму.

Професор Терджен Лінн (університет Хофстра, США) вважає, що інфляція має право на існування в економіці і не обов'язково повинна переростати в гіперінфляцію. За його словами, можливість стабілізації інфляції з двозначними темпами і недопущення її переходу в гіперінфляцію реалізовувалася у Бразилії наприкінці 50-х – початку 60-х років. Бразильський досвід різко відрізнявся від досвіду Аргентини, що слідувала суворим принципам МВФ, відповідно до яких найбільший пріоритет віддається контролю над інфляцією (використовуючи безробіття) із довгостроковою метою зведення її до нуля. У кінцевому підсумку з Бразилії були вилучені приватні інвестиції (за порадою консультантів МВФ), і військовий переворот поклав кінець прогресивному кейнсіанському експерименту, за якого високі темпи росту сполучилися з дво-значними показниками інфляції [6, с. 7].

З тих пір «високий рівень інфляції», що не обов'язково призводить до гіперінфляції, виявлявся у 80-ті роки в низці країн: Ізраїлі, Аргентині, Бразилії, Мексиці, Перу і Болівії, а також у 90-ті роки у східноєвропейських країнах із перехідною економікою. У Польщі та Угорщині після початкового зниження ВВП у зв'язку з розпадом РЕВ успішно сполучалися двозначні темпи інфляції з істотними темпами економічного росту. Обидві країни в період високої інфляції пішли на девальвацію національних валют стосовно долара.

У будь-якому разі інфляція здійснює несприятливий вплив на всю економіку країни, породжує стрімке і неухильне зростання товарних цін. Нерівномірність, яка супроводжує ці процеси, призводить до утворення великої різниці в прибутковості різних галузей, що стимулює розвиток одних із них і зумовлює скорочення виробництва в інших, тобто сприяє диспропорційності виробництва. Поряд із цим нерівномірний ріст цін створює винятково сприятливі передумови для спекуляції товарами, сприяє відволіканню капіталу зі сфери виробництва у сферу обігу.

У сфері кредитних відносин також посилюються негативні явища. Видача позичок стає не вигідною, оскільки кредитори, одержуючи обернено знецінені гроші, несуть істотні втрати. Знецінення грошей підриває довіру до грошової одиниці, породжує прагнення якомога швидше позбутися грошових знаків, обміняти їх на тверду валюту або на товари, що представляють реальну цінність. Водночас суб'єкти, що мають на руках товари, прагнуть притримати їх, чекаючи на подальше підвищення цін, що збільшує невідповідність між кількістю паперових грошей, які знаходяться в обігу, і необхідною їх кількістю для обслуговування останнього.

Стосовно соціальних аспектів негативного тиску інфляції слід зазначити, що більше усьо-

го від інфляції страждає середній клас, представлений найменшими робітниками, працівниками бюджетної сфери, інтелігенцією. Їхня реальна заробітна плата різко падає у зв'язку з ростом цін на предмети споживання. Також страждають від інфляції й дрібні товаровиробники, оскільки ціни на їхню продукцію зростають значно повільніше, ніж на продукцію великих підприємств.

Для України, як зазначає І.Г. Філіппова, нині найактуальнішою проблемою є зростаюча в результаті інфляції диференціація доходів, що призводить до негативних змін демографічної структури населення, погіршення якісного складу трудових ресурсів. Ці втрати знижують конкурентоспроможність національної економіки, можливість нарощування людського і соціального капіталу. Враховуючи регресивний характер непрямого оподаткування, що підсилює нерівномірність розподілу доходу, такий шлях боротьби з інфляцією не усуває, а, навпаки, підсилює основну причину зростання цін, одночасно знижуючи трудовий потенціал нації [7, с. 177].

Водночас великі підприємці можуть уникнути втрат від інфляції шляхом підвищення цін на свої товари, реалізації їх за кордоном за тверду валюту, перетворення грошових капіталів у дорогоцінні метали, твори мистецтва, іноземну валюту. Користуючись руйнуванням дрібних і середніх підприємств, що виявилися не в змозі витримати інфляційний тиск, великий бізнес, як правило, скопує за безцінь їхні підприємства. У такий спосіб інфляція сприяє концентрації і централізації капіталу.

У разі несвоечасної зупинки процесу знецінення грошової одиниці інфляція може перерости в більш небезпечну фазу – гіперінфляцію, яка являє собою надто швидкі темпи росту інфляції, що виявляють руйнівний вплив на обсяг національного виробництва і зайнятість.

Як указують К. Макконнелл і С. Брю, гіперінфляція протікає через такі етапи:

1. Ціни починають поступово, але постійно зростати.
2. Населення і суб'єкти господарювання готуються до подальшого зростання цін.
3. Посилюється знецінення заощаджень і точних видатків.
4. Розкручується так званий «інфляційний психоз»: для випередження росту цін люди і підприємства вимушені витратити гроші негайно.
5. Висуваються вимоги до підвищення номінальної заробітної плати.
6. Зарплата і підвищення цін «підгодовують» одне одного.
7. Зусилля господарських суб'єктів спрямовуються не на виробництво, а на спекулятивну діяльність.
8. Відбувається вкладення грошей у невиробничі матеріальні цінності (золото, валюту, землю, нерухомість).

9. Гроші втрачають свою ціну і перестають виконувати функції міри вартості, засобу платежу й обігу, росте поширення бартерних операцій у народному господарстві.

10. Виробництво й обмін наближаються до зупинки.

Реальною стає загрозі фінансового краху, економічного, політичного і соціального хаосу.

Можна згадати, що за період 1991–1995 рр. економіка України наблизилася до 10-го пункту. Для стримування гіперінфляції були застосовані супермонетарні методи, вже випробувані світовим досвідом. Разом із тим реалізовувалися власні започаткування: використання заощаджень населення, хронічні невиплати заробітної плати та її мізерний рівень. Власне кажучи, затримування зарплати є не що інше як використання державою та підприємцями цих грошей у власних інтересах. Іншими словами, держава використовує гроші населення, не запитуючи у нього дозволу і не виплачуючи за це відсотків.

У цьому плані цікавими є думки Х. Раковського, якого називали «найєвропанізованішим із більшовиків» і багато з тверджень якого до нинішнього часу не втратили актуальності. Наприкінці 20-х років минулого століття він писав, що центральною ланкою даної проблеми залишається питання про розподіл інфляційного тягаря між державою і населенням. Більша частина цього тиску піде на державу, але остання має у своєму розпорядженні широкий набір потужних важелів, щоб перекласти інфляційний тягар на плечі громадян. Головною формою реалізації цього процесу Раковський уважав відставання реальної зарплати від номінальної.

Між тим витоки інфляції 1991–1995 рр. слід шукати ще за часів Радянського Союзу. Початок її прихованої форми в 1988–1990 рр. та виникнення товарних дефіцитів були викликані суто монетарними чинниками – випереджачим зростанням доходів населення порівняно з реальним ростом обсягів виробництва. Однак справжнім катализатором вибуху інфляції слід уважати економічно не обґрунтовану лібералізацію цін на початку 1992 р. за варіантом польської «шокової терапії». Але на відміну від Польщі в Україні не було ні ринкової інфраструктури, ні вільної конкуренції, ні інших необхідних умов, тому все відбувалося за відомою схемою: ціни й обсяг грошової маси зростали по черзі, компенсуючи та підганяючи одне одного.

Такий розвиток подій можна вважати цілком закономірним, а до основних причин слід віднести, крім невиправданої лібералізації в умовах монопольної економіки, адміністративні підвищення цін, багатократне підвищення цін імпорту (особливо енергоресурсів), перекручування міжгалузевих пропорцій, зростання витрат, неефективну податкову політику. Інакше кажучи, в незалежній Україні інфляція розвивалася під впливом не стільки монетарних, скільки структурних чинників.

На початку 1994 р. було здійснено низку заходів для стримування інфляції за допомогою важелів державного регулювання. Він включав:

1) механізм державного регулювання оптових цін у промисловості;

2) обмеження торгово-посередницьких націнок;

3) обмеження дисконтної ставки Національного банку, введення меж позичкових відсотків комерційних банків, банківської маржі;

4) введення фіксованого курсу національної валюти;

5) введення обов'язкового 50-відсоткового продажу валюти експортерами за державним курсом;

6) встановлення державного контролю над зовнішньою торгівлею;

7) реорганізацію і посилення податкової служби;

8) вживання заходів щодо контролю над кредитним обігом;

9) упорядкування бюджетних витрат [8, с. 248].

Ці міри дали змогу знизити інфляцію до 2% у липні 1994 р. і створили сприятливі умови для стабілізації і зростання виробництва. Однак зазначені умови не були використані: з кінця 1994 р. почала активно проводитися антиінфляційна політика за монетарними рецептами. Прихильники монетарної теорії вважали, що штучне обмеження грошової маси зупинить ріст цін, однак при цьому вони не врахували ні чинник інфляції витрат, ні відсутність в Україні розвинутих конкурентних відносин (наявність яких за М. Фрідманом є основною умовою монетарної політики), ні «ефекту храповика», коли ціни легко зростають, але не піддаються зниженню.

Протягом 1995–1996 р. продовжувалася боротьба з інфляцією за допомогою суто монетарних обмежень: відставання зростання доходів населення від росту цін, штучних затримок грошових виплат. Останній метод боротьби з інфляцією використовувався в особливо широких масштабах. У 1995 р. заборгованість по заробітній платі виросла в 16 разів (роздрібні ціни за цей же період – у 2,8 рази). У результаті здійснення монетарної політики інфляційний процес суттєво уповільнився: якщо в 1994 р. річний темп інфляції становив 5,0 разів, то в 1995 р. – 2,8 рази [9, с. 11].

Однак, проаналізувавши місячні темпи інфляції, можна зауважити, що темпи росту роздрібних цін протягом 1995 р. випереджали ріст за 1994 р. (26% проти 12%). Окрім того, якби грошові виплати населенню робилися вчасно, у 1995 р. інфляція виросла б не менше ніж у чотири рази. Як би не було, монетарні обмеження, вирішивши переважно проблему інфляції попиту (ріст роздрібних цін у червні 1996 р. становив усього 0,1%), призвели до серйозних негативних наслідків: росту прихованого безробіття, кризи неплатежів, подальшого спаду виробництва в умовах подавленого платоспро-

можного попиту населення. Дебіторська заборгованість підприємств України становила на 1 червня 1996 р. 3,4 квадрильйони крб. Грошове забезпечення товарної маси протягом 1995 р. скоротилося на 25% (відношення грошового агрегату М3 до ВВП на початок року становило 0,65, наприкінці – 0,46, тоді як у розвинутих країнах це відношення не нижче 0,6) .

Отже, криза, що відбувалася на той час в Україні, придбала риси класичної кризи надвиробництва, хоча стосовно вітчизняних умов, точніше її слід назвати кризою недоспоживання, яка загострювалося високою монополізацією економіки, нерозвиненістю ринкових відносин і вкрай неефективною податковою політикою. Останній чинник сприяв розквіту тіньової економіки, обсяг якої оцінюється фахівцями в розмірі половини вітчизняного ВВП.

Сьогодні маємо аналогічну ситуацію, коли в умовах україн низького платоспроможного попиту населення ціни продовжують зростати, що відбувається під впливом прогресуючої девальвації гривні та інфляції витрат.

Монетарна теорія, як відомо, розглядає грошову масу в цілому. Тим часом, поведження її окремих елементів в Україні істотно відрізняється. Так, суб'єкти, що розпоряджаються значними коштами, пред'являють попит, головним чином, на імпорتنі товари, тоді як більшість населення – на товари першої необхідності і передусім вітчизняного виробництва. Це пояснюється подальшим зниженням купівельної спроможності населення, що підтверджується даними таблиці, де за допомогою вирівнювання динамічних рядів за рівнянням прямої встановлено величину щорічного зменшення кількості продуктів, що можна було придбати на середньомісячну зарплату.

Очевидно, якщо антиінфляційна політика, що здійснювалася фактично за кейнсіанськими рецептами у першій половині 1994 р., супроводжувалася деяким підвищенням життєвого рівня населення, то монетарна політика кінця 1994–1996 рр. призвела до його зниження внаслідок різкого скорочення реальних доходів та стрімкого росту заборгованості по зарплаті.

Між тим накопичення у суспільстві соціальної заборгованості держави можна ліквідувати не тільки шляхом грошово-кредитної емісії, що гарантує активізацію інфляційних процесів. Єдиним «замінником» емісійної політики є боргові інструменти держави, однак нарощування як внутрішнього, так і зовнішнього боргу являє собою досить небезпечну тенденцію. Крім того, можливості перекладання емісійних проблем на боргові регулятори виявилися надто обмеженими, що характерно і для нинішньої ситуації. Це обмеження викликається такими причинами, як збільшення внутрішньої і зовнішньої заборгованості, низька доходність операцій із державними цінними паперами, проблематичність їх розміщення серед комерційних структур через низьку інвестиційну привабливість,

ілюзорність можливості підключення населення до купівлі державних цінних паперів унаслідок його низької платоспроможності.

Згідно з приведеними Департаментом монетарної політики та економічного аналізу НБУ даними, основною причиною високої інфляції на початку 2018 р. було насамперед більш суттєве, ніж очікувалося, подорожчання продуктів харчування. Також підтримувало інфляційний тиск подальше зростання виробничих витрат, зокрема на оплату праці. На цінах позначилося й швидке відновлення споживчого попиту внаслідок підвищення соціальних стандартів. Відповідно, залишалися високими й інфляційні очікування окремих груп економічних агентів.

Водночас проведення Національним банком жорсткої монетарної політики стримувало інфляційний тиск, зокрема через канал обмінного курсу. Як і очікувалося, попередні підвищення облікової ставки зробили більш привабливими фінансові інструменти в гривні, що сприяло припливу іноземного капіталу. Разом зі збільшенням надходжень валютної виручки від експортерів це спричинило перехід від девальваційного тренду до зміцнення гривні з кінця січня 2018 р. Посилення гривні як відносно долара США, так і валют країн – торговельних партнерів позначилося насамперед на цінах палива (уповільнилися до 18,9% р/р) та імпортих товарів [10, с. 1].

Так, підвищення облікової ставки НБУ позитивно впливає на привабливість державних цінних паперів – ОВДП. Однак стосовно привабливості фінансових інструментів у гривні, враховуючи досвід середини нульових років, є певні застереження. Тоді також навесні інвесторами масово скуповувалися облігації внутрішньої державної позики за рахунок дешевих західних банківських кредитів, що викликало підвищення попиту на гривню та її зміцнення. Восени, коли інвестори продавали цінні папери, а виручені гроші конвертувалися ними в долари, відбувся обвал національної валюти.

На думку прихильників монетарної політики, одним з її головних позитивних наслідків є створення сприятливого інвестиційного клімату, залучення внутрішніх і зовнішніх інвестицій. Однак, на нашу думку, насправді сприятливий інвестиційний клімат забезпечують не стільки низькі темпи інфляції, скільки їх передбачуваність, стабільна політична і соціальна обстановка, стимулююча податкова політика, а головною умовою для активізації внутрішніх і зовнішніх інвесторів є стійкість і стабільність банківської системи.

Цілком зрозуміло, що внутрішня інвестиційна активність можлива лише в умовах достатнього платоспроможного попиту населення. Тоді як той же Китай орієнтується на залучення, головним чином, приватних інвестицій, Україна зробила ставку на одержання кредитів міжнародних фінансових інститутів, які носять абстрактний характер і, як правило, зумовлені

виконанням не завжди реальних економічних і політичних вимог.

Відсутність внутрішнього інвестора та іноземних інвестицій виключає створення та ефективного функціонування ринку інвестиційних капіталів. Така економічна ситуація в Україні склалася під впливом багатьох чинників, але головним із них є механічне використання в умовах глибокої кризи монетарної антиінфляційної політики.

Висновки. Реальною альтернативою антиінфляційній політиці, що проводиться шляхом монетарних обмежень, є активна стимулююча політика держави в умовах кризи надвиробництва, проведена за кейнсіанськими рецептами з урахуванням реальних економічних умов України. Така політика повинна включати комплекс економічних заходів, що виходять за рамки безпосередньої боротьби з інфляцією:

1) державне регулювання цін, особливо в монополізованих секторах економіки;

2) стимулювання платоспроможного попиту населення і грошового забезпечення економіки за рахунок підтримки росту реальних доходів громадян і прибутковості виробництва, а також подальшого погашення заборгованості по зарплаті, розширення монетарної бази з урахуванням міжнародних стандартів і підвищення зарплат у бюджетній сфері;

3) розвиток пріоритетних галузей і підприємств за допомогою грошових ін'єкцій у «критичні точки» економіки, що дають найбільший народногосподарський ефект у довгостроковій перспективі;

4) стимулювання заощадження коштів громадян і накопичення фондів підприємств за зменшення державного запозичення і заборгованості;

5) для створення конкуренції в банківському секторі та здешевлення кредитних ресур-

сів – допущення на фінансовий ринок України західних банків, передусім німецьких, у яких є успішний досвід роботи з перехідною економікою колишньої Німецької Демократичної Республіки. Поряд із паралельним вільним обігом євро цей процес запустить процес підвищення платоспроможності попиту в економіці.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Марцин В.С. Деякі підходи до регулювання інфляційних процесів на сучасному етапі розвитку економіки. Економіка розвитку. 2013. № 1. С. 42–48.
2. Савлук М.І., Мороз А.М., Лазепко І.М. Гроші та кредит: підручник. Київ: КНЕУ, 2011. 589 с.
3. Круш П.В., Клименко О.В. Інфляція: суть, форма та її оцінка: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 288 с.
4. Кругман П. Для спасення Європе нужна інфляція. URL: <https://www.interfax.by/news/belarus/1105734> (дата звернення: 8.05.2018).
5. Рікберг Д.Б. Монетарна політика в нас є. День. 2000. № 28. С. 4. URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/podrobici/monetarna-politika-v-nas-ie> (дата звернення: 4.05.2018).
6. Терджэн Л. Что такое инфляция со стороны предложения. Проблемы теории и практики управления. URL: http://vasilievaa.narod.ru/ptpu/6_2_97.htm (дата звернення: 4.05.2018)
7. Филиппова І.Г. «Порочне коло» інфляційних процесів в Україні. Вісник СНУ ім. В. Даля. 2011. № 16. С. 172–178. URL: <http://garevna.ucoz.com/articles/inflation-bad-circle.pdf> (дата звернення: 6.05.2018).
8. Макконнелл К.Р., Брю С.Л. Экономикс: Принципы, проблемы и политика. Москва: ИНФРА-М, 2001. Т. 1. 974 с.
9. Лановой В. Начать с начала. Бизнес. 1998. № 43. С. 11.
10. Національний банк України. Оцінка інфляції, березень 2018 року. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/printable_article;jsessionid=47A9EBBC32DA7AB8D6138126CA7C5388?art_id=67712309&showTitle=true (дата звернення: 8.05.2018).